

Obrażenia psychiczne wskutek gwałtu

Europejski Trybunał Sprawiedliwości podkreśla, że nieletnie niepełnosprawne intelektualnie ofiary gwałtu podlegają szczególnej ochronie, a sąd nie może pomijać dowodów lekarskich z obdukcji ciała i urazów psychicznych.

I.C nie ukończyła piętnastego roku życia. Nie była w pełni sprawna intelektualnie. Została zgwałcona. Cywilny sąd w Rumunii nie ustosunkował się do oświadczenia skarżącej, orzeczeń lekarskich potwierdzających jej stan zdrowia czy wniosków o rozpatrzenie zdarzenia jako zgwałcenia im do tego, że sprawcy zostali ukarani przez sąd kryminalny.

Sąd oddalił jej roszczenie o zadośćuczynienie na gruncie prawa cywilnego, biorąc pod uwagę, że stan zdrowia opisany w raportach lekarza medycyny sądowej nie miał związku ze spornym zdarzeniem. Ponadto z zeznań świadków wyszło na jaw, że skarżąca uprawiała już seks przed spornym zdarzeniem. Wszystkie strony uczestniczące w procesie, w tym skarżąca reprezentowana przez adwokata, wniosły odwołanie od orzeczenia sądu rejonowego w Beiuş. **W uzasadnieniu odwołania skarżąca podniosła, że wykorzystanie seksualne, którego dopuszczono się wobec niej, można zakwalifikować wyłącznie jako zgwałcenie.** Zwróciła się do sądu o rozszerzenie sposobu rozpoznania sprawy poprzez włączenie M.I.C., M.C.S. i M.S., których uznała za współsprawców zgwałcenia. Wreszcie skarżąca uznała, że przedłożone przez nią orzeczenia lekarskie wyraźnie świadczą o cierpieniu, którego doznała, a zatem sąd błędnie oddalił jej roszczenie o zadośćuczynienie. W dniu 27 lutego 2008r. sąd okręgowy w Bihor zdecydował o zwiększeniu wymiaru kar orzeczonych wobec dwóch oskarżonych do trzech lat pozbawienia wolności dla M.C. i osiemnastu miesięcy pozbawienia wolności dla A.C.L. Utrzymano w mocy orzeczenie sądu rejonowego w Beiuş dotyczące kwalifikacji prawnej przestępstwa i zawieszenia wykonania orzeczonych kar. Sąd okręgowy zdecydował również o przyznaniu skarżącej 2000 lei rumuńskich (RON) [około 600 euro] tytułem zadośćuczynienia za krzywdę. W odpowiedzi na uzasadnienie odwołania skarżącej, sąd zważył:

„Należy wspomnieć, że pokrzywdzona próbowała przekonać sąd, że w rzeczywistości nie wyraziła zgody na stosunki płciowe z dwoma

oskarżonymi i że padła ofiarą zgwałcenia, ale te zarzuty nie zostały w żaden sposób udowodnione. Występujące w charakterze świadków Z.F. i P.A. [...] oświadczyły, że [...] pokrzywdzona nie wołała o pomoc [...] i nie powiedziała im, co się stało. [...] Należy również zauważyć, że z orzeczeniem lekarskiego wydanego przez lekarza medycyny sądowej [...] nie wynika, że pokrzywdzona była ofiarą gwałtu, ponieważ nie miała oznak pourazowego uszkodzenia ciała". W dniu 8 maja 2008 r. sąd apelacyjny w Oradei oddalił jako bezzasadny środek odwoławczy od tego wyroku wniesiony przez skarżącą. Sąd stwierdził pokrótce, że poprzez potwierdzenie zeznania pokrzywdzonej orzeczeniem lekarskim wydanym przez lekarza medycyny sądowej z dnia 14 stycznia 2007 r., wystąpienie przestępstwa zgwałcenia zostało wykluczone w sprawie.

Trzeba przypomnieć o zaleceniach Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie planu działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie brzmią następująco:

„Osoby niepełnosprawne stanowią zróżnicowaną grupę społeczną, ale wszystkie mają jedną cechę wspólną [...] potrzebują dodatkowych gwarancji w celu pełnego korzystania ze swoich praw [...] Są oznaki, że wskaźnik wykorzystywania i przemocy w stosunku do osób niepełnosprawnych jest znacznie wyższy niż w przypadku ludności ogółem i jest wyższy wśród niepełnosprawnych kobiet [...] O ile osoby pełnosprawne potrzebują niezależnych organów krajowych międzynarodowych, aby chronić swoje prawa człowieka, istnieją dodatkowe uzasadnienia dla zapewnienia, by osobom z niepełnosprawnościami i ich prawom poświęcano szczególną uwagę poprzez niezależne krajowe i międzynarodowe mechanizmy monitorowania”.

Badania wskazują, że przemoc wobec dzieci z niepełnosprawnościami występuje co najmniej 1,7 razy częściej w skali roku niż w przypadku ich pełnosprawnych rówieśników

Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu uznał, że skargę I.C. należy uznać za dopuszczalną. Skarżąca podniosła, że władze nie zbadały jej zarzutów dotyczących zgwałcenia w sposób skuteczny. Z uwagi na to, że nie było fizycznych dowodów napaści, system wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych był bardziej skłonny uwierzyć

sprawcom, nie przejawiając troski o potrzebę ochrony jej jako małoletniej. **Rozbieżności w materiale dowodowym zostały zignorowane, a nadmierny nacisk położono na brak jakichkolwiek oznak przemocy seksualnej i brak oporu wobec sprawców z jej strony. Władze nie wzięły pod uwagę młodego wieku ani stanu fizycznego i psychicznego skarżącej oraz faktu, że w wykorzystywaniu jej uczestniczyło sześciu dorosłych mężczyzn. Takie podejście nasiliło jej poczucie upokorzenia, udręki i frustracji wobec braku skutecznego skazania.**

Poważne konsekwencje tej sytuacji dla stanu umysłu skarżącej zostały udokumentowane w orzeczeniach lekarskich złożonych w postępowaniu krajowym, jak również przed Trybunałem, rząd rumuński stwierdził, że dochodzenie było dokładne i skuteczne. Podjęto wszelkie możliwe kroki w celu zebrania niezbędnych dowodów i ustalenia faktów, a wobec braku „bezpośredniego” dowodu zgwałcenia władze krajowe wzięły pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy. **Władze stwierdziły, że nie można ustalić, iż doszło do zgwałcenia. Skarżąca złożyła sprzeczne zeznania, podczas gdy sprawcy podtrzymywali swoje stanowisko w trakcie całego dochodzenia.**

Skarżąca twierdziła, że została zgwałcona wieczorem w dniu 13 stycznia 2007r. Sześciu mężczyzn uczestniczących w tym incydencie twierdziło jednak, że wyraziła ona zgodę na odbycie stosunku płciowego tego wieczoru. Wobec tego głównym zadaniem władz w tej sprawie było ustalenie, czy stosunek płciowy odbył się za zgodą obu stron. W podobnych sprawach Trybunał orzekał już, że istnienie dwóch sprzecznych ze sobą wersji faktów w oczywisty sposób wymaga kontekstowej oceny wiarygodności złożonych oświadczeń oraz weryfikacji wszystkich okoliczności towarzyszących. (...) Ponadto szczególną uwagę należało również zwrócić na analizę skuteczności wyrażonej przez skarżącą zgody na czynności seksualne w świetle jej zdolności intelektualnych. Wydaje się jednak, że żadna z osobistych okoliczności dotyczących skarżącej, takich jak jej wiek i rozwój umysłowy i fizyczny, ani okoliczności, w których miało miejsce zdarzenie – w nocy, w niskich temperaturach, jak również liczba mężczyzn, którzy wzięli w nim udział – nie została wzięta pod uwagę przez prokuratorów ani sędziów rozstrzygających sprawę.

W świetle powyższych elementów Trybunał uważa, że

władze położyły nadmierny nacisk na brak dowodu na stawianie oporu przez skarżącą i nie przyjęły w niniejszej sprawie podejścia kontekstowego. Zachowanie władz było tym bardziej nieuzasadnione, że sądy krajowe nigdy nie zarządziły przeprowadzenia oceny psychologicznej w celu uzyskania specjalistycznej analizy reakcji skarżącej z perspektywy jej wieku. Jednocześnie władze w ogóle nie wzięły pod uwagę obszernych dowodów medycznych dotyczących urazu psychicznego, jakiego doznała skarżąca w następstwie spornego zdarzenia.

Rząd stwierdził, między innymi, że skarżąca przedstawiła władzom sprzeczne oświadczenia. **Trybunał zauważa jednak, że w zeznaniach, które złożyła w trakcie dochodzenia i procesu, skarżąca jedynie wyjaśniła swoje wstępne oświadczenie, złożone bezpośrednio po zdarzeniu.** Trybunał stwierdza, że dochodzenie w sprawie skarżącej nie spełniło wymogów wynikających z pozytywnych obowiązków państw do skutecznego stosowania systemu prawa karnego, w ramach którego karane są wszelkie formy zgwałcenia i wykorzystywania seksualnego. Powyższe rozważania są wystarczające, aby Trybunał mógł stwierdzić, że doszło do naruszenia pozytywnych obowiązków pozwanego państwa wynikających z art.3 Konwencji.

W świetle tego wniosku Trybunał orzeka również, że nie zachodzi odrębna kwestia na podstawie art.8 Trybunał uznał, że skarżąca musiała doznać cierpienia i urazu psychicznego, które przynajmniej częściowo wynikały z wad podejścia władz w niniejszej sprawie. **Trybunał, dokonując oceny w oparciu o zasadę słuszności, przyznaje jej kwotę 12 000 EUR (skarżąca żądała kwoty 3.000 EUR) zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.**